

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:

Pe un an: 25 lei
Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresându-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

Aici am fost dintotdeauna

S-a subliniat mereu rolul important al istoriei în cunoașterea faptelor mari ale înaintașilor noștri și a pildelor vrednice de urmat în lucrarea de făurire a prezentului și a viitorului tot mai luminos al patriei noastre. Cu stupoare am luat cunoștință însă despre încercările unora care, deși se pretind a fi istorici, denaturează în mod premeditat realitatea istorică, contestând dreptul sacru al poporului român asupra pământurilor sale strămoșești.

Au existat și în trecut istorici, la sfârșitul sec. XVIII Franz Joseph Sulzer, Iosif Carol Eder, Johann Christian Engel, iar în a doua jumătate a sec. XIX, Robert Roesler — care au emis teza falsă, în contradicție flagrantă cu adevărul istoric, potrivit căreia românii s-ar fi format în Peninsula Balcanică — fără a preciza măcar unde anume — și că de acolo ar fi „imigrat” în nordul Dunării, pe teritoriul de azi al României, prin secolele XI—XIII, după ce teritoriile intracarpatică au fost cucerite de regii feudali maghiari. După numele celui din urmă, teoria s-a numit roesleriană sau imigraționistă, în opoziție cu realitățile istorice, cu întreaga istoriografie, a autohtoniei, a continuității românilor pe aceste meleaguri, în care au trăit și strămoșii noștri geto-daci cu milenii în urmă.

Cu mîhnire trebuie să aflăm că și astăzi se fac încercări de a repune în circulație — prin diferite lucrări, perimata teză imigraționistă, relansată de unii istorici maghiari — mai ales dintre aceia care au fugit din propria lor țară. De pildă, în compendiu de Istoria Ungariei, alcătuit sub auspiciile Institutului de Istorie al Academiei de științe ungare, de un colectiv de profesori și cercetători sub conducerea lui Ervin Pamlenyi, apărut în 1974 la Paris, în limba franceză și în 1975 la Londra, în limba engleză, asemenea teze și teorii false și dușmănoase și-au primit răspunsul cuvenit din partea regretatului nostru istoric și academician Constantin C. Giurescu, (vezi Revista de Istorie, tom. 28, nr. 6, 1975, p. 941—948).

Recent au apărut lucrările lui Haraszi Endre, Istoria etnică a Transilvaniei (The Ethnic History of Transylvania) și Originea românilor (Origin of the Rumanians. Migration and infiltration to Transylvania), ultima apărută la Toronto, în 1977.

În această lucrare, de pildă, se arată că românii n-au fost altceva decât o adunătură de păstori formată în dreapta Dunării, de unde, prin secolele XII—XIII, s-ar fi „infiltrat” în „Cumania” (Țara Românească de mai târziu) și în „regatul ungar”. Teza sa, ca și a altor istorici maghiari, lipsită de obiectivitate și de dovezi istorice, este că la venirea și așezarea ungarilor în Cîmpia Panonică, în sec. X, de unde au pornit să invadeze Transilvania, n-ar fi întâlnit aici decât resturi de slavi, ei, maghiarii, fiind cei dinții care au populat-o și au civilizat-o.

Să cercetăm cum stau lucrurile, ce ne spun mărturiile istorice. Pe baza cercetărilor făcute de istorici și arheologi, s-a demonstrat că în urmă cu patru-cinci milenii, tracii au constituit o mare unitate etnică, culturală și lingvistică, cuprinzând întreg bazinul carpato-danubio-balcanic, cu revărsări pînă către Bug și spre Dunărea de mijloc, fiind contemporani cu marile civilizații ale antichității, cu asiro-caldeenii, egiptenii, grecii, perșii și romanii.

Descendenții direcți ai tracilor, individualizați către mijlocul mileniului I î.e.n., au fost geto-dacii, care constituiau unul și același neam și vorbeau aceeași limbă. Deci străvechile rădăcini istorice ale geto-dacilor, și prin ei ale românilor, pornesc de la traci.

Organizarea statală geto-dacică și-a atins punctul culminant sub Burebista, una din marile per-

sonalități ale antichității. Politica sa a fost continuată de Decebal. Capitala lor — Sarmizegetusa din Munții Orăștiei, a fost cucerită, cu mari jertfe, de oștile împăratului roman Traian, în cursul războiului din 105—106 e.n. După această dată, o parte din Dacia (Transilvania, Banatul, Oltenia, temporar Muntenia și sudul Moldovei), a fost transformată în provincie romană. În noua provincie au fost aduse o seamă de elemente romane (coloniști, soldați, negustori, sclavi etc.), din întreg imperiul, purtătoare a limbii și civilizației latine. Din contopirea acestora cu dacii autohtoni, a luat naștere un popor nou, poporul român.

Istoricii maghiari iredentiști, adepți ai teoriei imigraționiste, susțin că întreaga populație dacică ar fi fost distrusă. Prin aceasta ei voiau să arate că noii coloniști aduși de Traian după 106, în Dacia, au putut părăsi cu ușurință aceste locuri după 271, nefiind cu nimic legați de ele, deci atunci ar fi rămas aici un „vid demografic”. Împotriva acestor aserțiuni se pronunță însă izvoarele istorice. Astfel, o seamă de triburi dacice au făcut acte de supunere față de împăratul Traian, lucru dovedit de șase scene de pe columna lui Traian, care arată asemenea acte de supunere. Alți daci au trecut de partea romanilor, lucru mărturisit de istoricul Dio Cassius. Este firesc ca aceste triburi să-și fi continuat viața și sub romani. Există apoi numeroase corpuri militare romane, alcătuite numai din daci (Ala I Ulpia Dacorum în Noricum, Austria de azi, Cohors II Augusta Dacorum în Ungaria de azi, Cohors III Dacorum equitata în Macedonia, Vexillatio Dacorum Parthica lângă Tigris și Eufrat, o cohortă în Britania ș.a.). Inscricțiunile latine din Dacia Traiană cuprind numeroase nume dacice, o nouă dovadă a continuității populației autohtone sub noua stăpînire. O altă mărturie a prezenței populației autohtone o formează răscoalele ei împotriva romanilor, consemnate de istoricii romani.

Persistența elementului autohton este dovedită apoi de mărturiile arheologice nescrise, de ceramica dacică, descoperită alături de cea romană la Burdava (jud. Vâlcea), Brețcu (jud. Covasna), Cașolț (jud. Sibiu), Murgeni (jud. Harghita), Soporul de Cîmpie (jud. Cluj), la Vărădia și Mehadia în Banat etc.

În sprijinul adevărului istoric vine și toponimia, dar mai ales hidronimia, căci s-au păstrat de la daci pînă azi câteva nume de ape consemnate în izvoare antice: Dunărea, derivată din daciul Dunaris, Argeșul din Argeșos, Someșul din Samus, Oltul din Aluta, Mureșul din Maris, pomenit de Herodot, Tisa din Tissos sau Tisia și multe altele.

Toate aceste categorii de fapte atestă existența unei numeroase populații dacice în cuprinsul provinciei romane Dacia.

Aceiași istorici, adversari ai teoriei continuității și deci ai adevărului istoric, afirmă că în anul 271, în timpul împăratului Aurelian, întreaga populație a fostei provincii Dacia ar fi fost retrasă în sudul Dunării. Acest lucru n-a fost cu putință, înainte de toate datorită faptului că populația din nordul Dunării se ridica la aproximativ un milion de oameni, ori strămutarea unei mase atît de imense de locuitori era o imposibilitate. Pe de altă parte, nu trebuie trecut cu vederea că o bună parte din daci, așa numiți daci liberi, trăiau în afara hotarelor provinciei romane, deci ei n-au putut fi siliți să treacă în sudul Dunării. Nici un istoric antic, nici un monument, nici o inscripție, nu amintesc de o asemenea masivă strămutare de populație.

Există, în schimb, o serie de mărturii arheologice care atestă prezența în continuare a acestei populații romanizate în spațiul carpato-dunărean. Existența unor obiecte creștine, aparținătoare sec.

IV, dovedesc că aici exista o populație care îmbrățișase noua credință în Iisus Hristos, ori aceasta nu era decît populația băștinașă. Inscricțiunea latină de pe donariul creștin de la Biertan (jud. Sibiu) „Ego Zenovius votum posui” din sec. IV, arată că aparținuse unei comunități creștine care vorbea limba latină.

Adăugăm la aceste argumente și cele de ordin lingvistic, limba noastră fiind cea mai romanică din toate limbile neo-romanice, fapt recunoscut de toți călătorii, misionarii și diplomații veniți la noi în cursul Evului Mediu, din felurite țări ale Europei, dar și de numeroși învățați. O afirmă, între alții, Nicolae Olabul, umanist de neam român, fost arhiepiscop de Strigoniu și primat al Ungariei și locțiitor al coroanei ungare. Iar scriitorul maghiar Huszti András, într-o lucrare tipărită postum, la 1791, afirma că „nici o națiune nu are limba atît de apropiată de cea veche romană ca națiunea valahilor. Ceea ce este un semn sigur și nu poate înșela că ei sînt în Transilvania urmașii vechilor coloniști romani”. Un amănunt semnificativ este acela că în rugăciunea Tatăl nostru, 90% din cuvinte sînt de origine latină.

La acestea se adaugă și portul țaranilor noștri din regiunea Făgărașului, a Sibiului, a Năsăudului, a Oașului și Maramureșului, de o izbitoare asemănare cu al dacilor de pe Columna lui Traian. Aceasta înseamnă că portul dacilor este purtat și azi, după 2000 de ani, de populația românească ce nu și-a părăsit niciodată meleagurile natale. Este cunoscută în acest sens întâmplarea cu Badea Cârțan, cioban din Țara Făgărașului, care, ajuns pe jos la Roma, a poposit la picioarele columnei lui Traian. Italianii, care l-au văzut pentru prima dată, au exclamat că „un dac a coborît de pe columna”.

Pe lângă aceste dovezi, continuitatea românilor în Dacia este relevată de cronicarul maghiar Anonymus, care în cronică sa, scrisă în sec. al XIII-lea, afirmă că la pătrunderea ungarilor în Transilvania și Banat, venind dinspre Tisa, au găsit trei voievodate românești, al lui Menumorut în Bihor, al lui Glad în Banat și al lui „Gelu românul” în centrul Transilvaniei. Recentele descoperiri arheologice de la Dăbîca, la 30 km nord-vest de Cluj-Napoca, au dus la presupunerea că acolo era centrul stăpînirii lui Gelu. În aceeași localitate s-au descoperit și temelii mai multor biserici de diferite dimensiuni, precum și felurite obiecte cu caracter creștin, din secolele XI—XIII. Sub actuala catedrală romano-catolică din Alba Iulia, din secolul XIII, s-a descoperit o „rotundă” semicirculară din sec. X, dar și urmele unei baze, firește mult mai vechi. Sub biserica din cetatea Prejmer (jud. Brașov), din sec. XIII, s-au descoperit temelii unele mai vechi, din sec. VI, cu planul „în cruce greacă”. La Morisena, azi Cenad, în Banat, există o bazilică din sec. IV—VI, apoi o mănăstire ridicată pentru călugării „greci”, adică ortodocși, în jurul anului 1000. Cercetări recente, efectuate la mănăstirea Hodoș—Bodrog, au dovedit că deși este atestată documentar în anul 1177, ea este mult mai veche. În vara anului 1975 s-a descoperit la biserica din Streișingheorgiu o inscripție slavă din anul 1313—14, care pomenea numele preotului Naneș și al zugravului Teofil, dar peste un strat și mai vechi de zugrăveală. În anul 1205 papa Inocențiu al III-lea pomenea de o episcopie ortodoxă „pe moșiile fiilor cneazului Bilea”, probabil în părțile Hunedoarei, unde există două biserici (Streișingheorgiu și Crișcior), ctitorite de cneji români cu acest nume. Pe de altă parte, nu trebuie să uităm numeroasele biserici românești, durate în sec. X—XIV, din care multe sînt în ființă pînă azi: Densuș (sec. X, refăcută în sec. XIII), Strei, Sîntămăria Orlea, Cetatea Colțului, Gurasada (toate din sec. XIII), Ostrov, Sîmpetru, Nucșoara, Peșteana, Mănăstirea Prislop, Leșnic.

(Continuare în pag. 3)

Preotul Radu Șapcă

Împlinirea, în iunie a.c., a 130 ani de la revoluția din 1848 în Țara Românească ne oferă potrivit prilej să ne amintim cu recunoștință de toți acei buni patrioți care au ridicat steagul luptei pentru mai bine, între care loc de seamă ocupă și preotul Radu Șapcă, intrat în istorie sub numele de Popa Șapcă.

Părintele Radu Șapcă s-a născut în anul 1795, ca fiu al preotului din satul Celei, județul Roman, azi județul Olt. Căsătorit în 1817, hirotonit în 1818, a avut 4 odrasle (trei fete și un băiat).

Dragostea sa de dreptate, de adevăr și de mai binele poporului din care făcea parte s-a concretizat în punerea sufletului pentru țărani în mijlocul cărora trăia, ceea ce l-a ridicat la înălțimea personalităților de frunte ale Bisericii și Patriei noastre. Este lesne de înțeles că preotul Radu Șapcă slujea și împărțea cu Sf. Taine pe credincioșii săi cu cele mai frumoase mâini, care erau bătătorite de muncă, dar și de milostenie.

Auzind că la București și în alte localități ale țării se pregătea o revoluție care să răstoarne ocîrmuirea nedreaptă, s-a alăturat imediat fruntașilor acestei mișcări. L-a impresionat profund noul Proiect al Constituției, care la punctul 13 cerea eliberarea și împrăștierea țăranilor clăcași din satele de-a lungul Dunării oltene. Hotărît, a trecut direct la acțiune și personal a convins forurile superioare din București că locul cel mai indicat și mai ferit de ochii autorităților și de armata domnitorului Gh. Bibescu este satul Islaz din apropierea Dunării.

În memorabila zi de 9 iunie 1848, a fost dat semnalul revoluției. Mii de țărani s-au adunat aici din dorința de a li se croi și lor o soartă mai bună, unități militare, conducători din București și Oltenia.

Cu multă inspirație și inițiativă, preotul Radu Șapcă, ajutat de pr. Gheorghe și Oprea sin Dumitru, în fața unui altar improvizat, a făcut o înălțătoare și impresionantă slujbă începînd „lucrurile acesta cu Dumnezeu”. Vremea era frumoasă, fiind un cer senin ce iradia mai multă lumină de sus împreună cu lumina celor peste 20 sfeșnice aprinse în jurul Sf. Cruci și a Sf. Evanghelii de pe masă.

A rămas celebră rugăciunea rostită la Islaz de preotul Radu Șapcă, mișcătoare pînă la lacrimi prin umanismul ei, din care redăm următorul fragment:

„Doamne, Fiul Tău unic a fost trimis de Tine ca să se jertfească pentru mîntuirea oamenilor. În iubirea Sa, El a ajuns anatema, pentru ca să sfințească munca săracului; ajuns pradă morții pentru ca să dea viață și libertate oamenilor. Tu ești Același Dumnezeu: biruința și libertatea sînt în mîinile Tale...”

Izbăvește și sloboade pe tot cel ce suferă. Înălță Doamne și însuflește poporul acesta care moare, ca să facă să trăiască asupra sa. Scapă-l de abuzul ce se face cu instituțiile și chiar cu virtuțile sale, scapă-l de abuzul clăcii, de infama iobăgie necunoscută de părinții noștri, de corvoada drumurilor și a șoselelor, de aceste munci ale lui Faraon, de orice silnicie și nedreptate. Dă-i timpul și locul cu care ai înzestrat pe om, fă-l să se bucure de roadele muncii sale”.

Preotul Radu Șapcă a stropit mulțimea cu apă sfințită, apoi s-a citit proiectul de constituție numit Proclamația de la Islaz. Pătrunsă de mult spirit creștin, Proclamația, printre altele, se adresa cu cuvintele: „Cuvioși egumeni, protopopi, preoți, voi împliniți locul Apostolilor și astăzi se proclamă niște legi pe temeiul Evangheliei. Este sarcina voastră de a ieși cu crucea în mînă și a pecetlui cu dînsa tunurile și țevile purtătoare de moarte. Hristos a înviat și a doborât moartea și robia. Voi trebuie să spuneți lumii că e potrivit tot omul ce face moarte asupra fratelui său... luați veșmintele voastre, armați-vă cu crucea și cântați psalmul 108, împotriva oricărui vînzător de Patrie...”

Într-o îmbărbătare și însuflețire unanimă, s-a alcătuit primul guvern provizoriu. De reținut este faptul că părintele Șapcă n-a mers la București, ci a rămas cu țărani din satele Olteniei ca să-i convingă despre imperativul de a lupta pentru apărarea intereselor lor vitale. Guvernul provizoriu l-a numit pe Preotul Radu Șapcă năstavnîc sau conducător, administrator la Mănăstirea Sadova (16 aug. 1848) și propus membru pentru Constituanta.

După trei luni de zile (11 iunie—13 septembrie 1848) revoluția din Țara Românească a fost înă-

Instalarea P. S. Eftimie Luca ca Episcop al Romanului și Hușului

Episcopia Romanului și Hușilor este una din vechile episcopii ale Moldovei. Ea apare ca al doilea centru eparhial după Mitropolia Moldovei, fiind întemeiată în vremea lui Alexandru cel Bun, în perioada 1408—1413. Romanul este unul din tîrgurile cu existență istorică din secolul al XIV-lea. La Episcopia din Tîrgul de Jos sau Roman au cîstit scaunul episcopal vlădici de mare vrednicie — sfătuitori domnești, cărturari, gospodari și înflăcărați patrioți.

Ultimul Episcop, P. S. Partenie Ciopron, a refăcut casele episcopale și a creat spații pentru buna desfășurare a serviciilor eparhiale, iar în anul 1972 a cerut ca arhiepiscop-vicar și Sf. Sinod a aprobat pe P. S. Episcop Luca Bîrlădeanu. În acest an P. S. Partenie Ciopron fiind la o vîrstă înaintată și cu sănătatea precară a cerut retragerea la pensie, rămînînd astfel vacant scaunul de episcop titular al Episcopiei Romanului și Hușilor, scaun în care, așa cum s-a arătat în nr. 19—20 din 15 mai 1978 al gazetei noastre, a fost ales și recunoscut P. S. Eftimie Luca.

Prea Sfinția Sa este fiu al plaiurilor moldovene, cu activitate bogată în fruntea unor mănăstiri cu renume ca: Bistrița — unde, prin grija P. S. Sale ca stareț, s-au scos la lumină rămășițele pămîntești ale marelui domnitor Alexandru cel Bun și s-a pus în rînduială un muzeu — Sf. Ioan cel Nou de la Suceava — unde a contribuit la lucrările de renovare a acestui străvechi complex mănăstiresc — iar din 1971, ca arhiepiscop-vicar al Episcopiei Romanului și Hușilor.

S-a remarcat de asemenea ca cercetător al trecutului nostru istoric.

Duminică, 23 aprilie 1978, la sediul Episcopiei Romanului și Hușilor din Roman a avut loc festivitatea instalării P. S. Eftimie Luca.

La festivitate au participat: I. P. S. Mitropolit Teoctist Arăpaș al Moldovei și Sucevei, I. P. S. Arhiepiscopi: Antim Nica al Tomisului și Dunării de Jos și Teofil Herineanu al Vadului, Feleacului și Clujului, P. S. Episcopi: Emilian Bîrdaș al Alba Iuliei și Vasile Coman al Oradiei și P. S. Episcopi-vicari Adrian Botoșăneanu de la Arhiepiscopia Iașilor și Epifanie Tomitanul de la Constanța.

bușită în sînge de armatele otomane. Astfel marile revoluționare pașoptiste, preotul Radu Șapcă a fost dus la închisoarea din Văcărești. Aici, împreună cu alți 51 arestați, făcea parte din categoria primilor răsculați. În 8 iulie 1849, exortat pînă la Dunăre, este dus de autoritățile otomane la muntele Athos, unde trebuia să-și ispășească surghiunul. Fiind față bisericească, era considerat ca exilat politic din care motiv a dus o viață foarte grea. La intervenția soției lui Ioan Heliade Rădulescu și a lui Nicolae Pleșoianu pe lângă doi viziri, pr. R. Șapcă a fost transferat alături de ceilalți români la Brussa, unde e maltratată și batjocorit.

Numai după 7 ani (9 iunie 1848—9 iunie 1855) pr. Radu Șapcă a reușit să se întoarcă la Celei, între membrii familiei, rude și poporeni care îl așteptau cu dragoste și nerăbdare. Pînă la Cuza Vodă, pr. Radu Șapcă locuia într-un bordei care are mare importanță istorică, servind drept, dacă se poate spune așa, „casă conspirativă” a luptătorilor pentru libertate de la 1848. Aici s-au întrunit alături de Popa Șapcă, Cezar Boliac, Gh. Magheru, Augustin Treboniu Laurian, Cpt. Pleșoianu și alți pașoptiști din Țara Românească.

Pentru redresarea sa materială a fost numit îngrijitor (curator) al Mănăstirii Hotărani, de lângă Caracal, apoi la Mănăstirea Cozia. Cu toate că era familist, din sufletul său mare a cedat jumătate din salariul său „iubitei sale patrii române”. A fost ajutat prin bunăvoința marelui domnitor Alex. Ioan Cuza și numit la Mănăstirea Brîncoveni, iar după 1944, memoria lui a fost cinstită prin busturi, la Celei, lângă bordeiul său, muzee, case memoriale, numiri de străzi în orașe.

Astfel s-a stins din viață, la 3 iulie 1876, înflăcăratul patriot preotul Radu Șapcă, în vîrstă de 81 ani la Mănăstirea Brîncoveni, unde a slujit mai pe urmă.

Numele lui rămîne viu în conștiința poporului din care s-a ridicat și pentru care a luptat, de aceea țărani l-au pomenit în versuri cu acestea:

„Să trăiască Popa Șapcă
C-a scăpat țara de clacă”.

Pr. Vartolomeu Constantinescu

Departamentul Cultelor a fost reprezentat de Dl. Director Dr. Ion Popescu, fiind de față și reprezentanți ai autorităților locale.

Au fost prezenți de asemenea reprezentanți ai altor culte, protopopi, preoți și monahi din Eparhie.

Slujba privegherii din seara de 22 aprilie s-a oficiat în catedrala Episcopiei din Roman, de un sobor de preoți și diaconi în frunte cu P. S. Epifanie Norocel Tomitanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos.

Slujba Sfintei Liturghii, Duminică, 23 aprilie a. c., a fost săvîrșită de I. P. S. Arhiepiscopi: Antim Nica și Teofil Herineanu și P. S. Episcopi: Vasile Coman și Adrian Botoșăneanu, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi.

La sfîrșitul Sf. Liturghii — P. S. Adrian Botoșăneanu a dat citire Gramatei mitropolitane de instalare a P. S. Eftimie Luca, ca Episcop al Eparhiei Romanului și Hușilor, după care I. P. S. Mitropolit Teoctist Arăpaș al Moldovei și Sucevei a înmînat cîrja chiriarhală și a rostit un înălțător cuvînt de instalare, în care a subliniat importanța momentului pe care îl trăiește Eparhia Romanului și Hușilor în această zi cînd își primește pe legiuitul ei arhipăstor în persoana Prea Sfinției Sale Eftimie.

A vorbit apoi P. S. Eftimie Luca subliniind, în cuvîntarea rostită, calea, atît pe plan bisericesc cît și patriotic, pe care înțelege să o urmeze în funcția la care a fost chemat.

În continuare a avut loc, în casa episcopală, o masă oficială cu care prilej s-au ținut o serie de cuvîntări care au scos în relief bucuria momentului deosebit din viața eparhiei. Au toastat: I. P. S. Arhiepiscopi Antim Nica și Teofil Herineanu, P. S. Episcopi Emilian Bîrdaș și Vasile Coman, reprezentanții Adunării Eparhiale, reprezentanți ai cultelor religioase din eparhie etc.

A vorbit de asemenea Dl. Director Dr. Ion Popescu.

La urmă a luat cuvîntul I. P. S. Mitropolit Teoctist Arăpaș.

Tuturor a răspuns P. S. Episcop Eftimie Luca.

Întru mulți ani Prea Sfințite Părinte Episcop!

T.

Fapte semnificative premergătoare Unirii din 1918 din localitatea Scorei-Făgăraș

Ne aflăm în anul 60 de la evenimentul crucial al zbuțumatei noastre istorii, unirea tuturor românilor într-o singură țară. Marile evenimente ale secolului al XIX-lea, petrecute dincolo de Carpați — unirea Principatelor și formarea statului național unitar român, dar mai ales cîștigarea Independenței de Stat în 1877, au avut un ecou hotărîtor în conștiința românilor din Transilvania, impulsînd lupta de eliberare națională de sub dualismul austro-ungar.

Dorința exprimată în 1848 pe Cîmpia Libertății din Blaj: „Noi vrem să ne unim cu țara” era o realitate care, de la an la an, prinde contur tot mai mare.

Acțiunile premergătoare și pregătitoare ale unirii s-au manifestat cu multă amploare în rîndul maselor populare din Transilvania. Generația acestor vremi ne-a lăsat adevărate pagini de eroism, adevărate uneori chiar cu prețul vieții, pagini de istorie locală rămase doar în amintirea bătrînilor, neconsemnate în cronici sau tratate de istorie, dar care se ridică la nivelul acestora și merită a fi scoase la lumină cel puțin cu ocazia aniversărilor.

Scoreiul, o mică localitate de la poalele Transfăgărașului, al cărui trecut istoric este adînc ancorat în istoria Țării Făgărașului, cît și în istoria patriei noastre, ne oferă fapte de înalt patriotism, caracteristice perioadei premergătoare Unirii. După cîștigarea Independenței, zeci de tineri, băieți și fete, din satul Scorei și satul aparținător,

(Continuare în pag. a 4-a)

Aici am fost dintotdeauna

(Urmare din pag. 1)

Crișcior, Ribîța (sec. XIV), toate în părțile Hunedoarei, Mănăstirea Peri din Maramureș (1391), Voievozi — Bihor, Segbiște — Bihor (sec. XIII—XIV), Hălmagiu — Arad (sec. XIV), Giulești — Maramureș (sec. XIV), apoi altele în Banat. Toate acestea erau ridicate de cneji români din părțile locului. Ori, dacă am accepta teza istoricilor pomeniți mai sus, ne întrebăm: niște grupuri de păstori nomazi ar fi putut ridica asemenea biserici din piatră, adevărate monumente arhitectonice, împodobite cu picturi în frescă în interior și exterior, care au stîrnit interesul și admirația atîtor cercetători, vizitatori români și străini? Trebuie să subliniem apoi și faptul că nici un izvor istoric, de orice natură ar fi el, nu amintește de o „remigrare” sau „imigrare” a românilor din sudul Dunării în teritoriile intracarpătice în sec. XI—XIII.

Iată dar atîtea dovezi materiale care înfirmă cu totul teza eronată și tendențioasă a istoricilor maghiari, pomeniți mai sus.

Notăm și faptul că în decursul istoriei, în teritoriile intracarpătice s-au așezat o serie de alte neamuri: maghiari, secui, sași, evrei, care au muncit laolaltă cu poporul român, legîndu-și soarta de pămîntul românesc. Fiecare din aceste neamuri au putut beneficia de ospitalitatea poporului nostru, păstrîndu-și individualitatea etnică, limba, portul, datinile, credințele religioase.

Toate statisticile efectuate în Transilvania, inclusiv cele maghiare, atestă permanent superioritatea numerică a românilor față de celelalte naționalități.

Însuși împăratul Austriei Iosif II (1780—1790) considera pe români „incontestabil, cei mai vechi și mai numeroși locuitori ai Transilvaniei”.

Se afirmă mereu în anumite lucrări istorice că Transilvania a fost stăpînită de maghiari, timp de aproape 1000 de ani. Este o afirmație complet greșită. Întinderea stăpînirii coroanei maghiare asupra Transilvaniei s-a făcut treptat, începînd cu a doua jumătate a sec. al XI-lea.

Mult timp în țara Hațegului, de pildă, s-a păstrat vechea autonomie românească. Preponderența etnică a românilor, rezistența permanentă pe care au manifestat-o față de politica statului maghiar, a făcut ca Transilvania să-și păstreze individualitatea sa, specificul său, sub raport etnic, politic, cultural și bisericesc secole de-a rîndul. Instituția voievodatului, specific românească, s-a menținut, Transilvania avînd o largă autonomie internă, pe care regii Ungariei au fost nevoiți să o recunoască. Modul în care a fost înăbușită răscoala de la Bobilna din 1437 arată că în Transilvania nu era vorba de o stăpînire singular maghiară. Pe de altă parte, aproape două secole domnia Țării Românești și ai Moldovei au stăpînit regiuni întinse din Transilvania (Amlășul și Făgărașul de munteni, Ciceiu, Cetatea de Baltă și altele, de moldoveni), creîndu-se pentru unele din acestea chiar și o episcopie românească la Vad, sub patronajul domnilor Moldovei.

Unul din voievozii de seamă al Transilvaniei a fost românul Iancu de Hunedoara, devenit pentru un timp regent al Ungariei, apărătorul Ungariei și al Europei întregi în fața invaziei otomane. Fiul său, Matei Corvinul, a devenit rege al Ungariei. În 1526 a avut loc dezastrul de la Mohaci, în care statul feudal maghiar a fost înfrînt de turci. După ce aceștia au ocupat Buda, în 1541, partea de sud și centrală a Ungariei a fost transformată în pașalic, părțile de vest și nord-vest au intrat în stăpînirea habsburgilor, iar Transilvania a devenit principat autonom sub suzeranitate otomană, în strînse legături politice, economice, culturale și bisericești cu Țara Românească și Moldova. Prin pacea de la Carloviț, din 1699, întreaga Ungarie, inclusiv Transilvania (iar în 1718 și Banatul), au intrat în stăpînirea Habsburgilor. Transilvania continua să fie un mare principat în cadrul imperiului. Această situație a rămas pînă în 1867, cînd guvernul austriac a ajuns la un compromis cu clasele dominante ungare, creînd statul dualist Austro-Ungaria, în cadrul căruia Ungaria s-a proclamat regat, avînd în componența sa Transilvania, Slovacia, Croația și alte teritorii. Deci, abia acum, după trei secole și jumătate se refăcea vechiul stat maghiar, dar de data aceasta sub conducerea dinastiei austriace a Habsburgilor. Monarhia bicefală s-a destrămat în 1918.

La 1 decembrie 1918, cei 100.000 de români adunați la Alba Iulia, au proclamat unirea pe veci a Transilvaniei cu România.

După cum era de așteptat, guvernul fascist al amiralului Horthy Miklós, proclamat regent (1920—1944), nu putea fi mulțumit cu hotărîrile

tratatului de pace de la Trianon din 1920. S-a început o largă acțiune „revizionistă”, în vederea modificării granițelor fixate după 1918. În sprijinul revizionistilor, care făceau eforturi disperate pentru a obține sprijinul lui Hitler și al lui Mussolini, în vederea cuceririi Transilvaniei — au venit și unii istorici maghiari, care căutau să justifice politica revizionistă și revanșardă maghiară.

Teza imigraționistă repusă azi în circulație de unii istorici iredentiști maghiari este însoțită, din păcate, și de aserțiuni potrivit cărora condițiile de viață economică, politică, socială, culturală și religioasă, deplină libertate de care se bucură și populația de naționalitate maghiară în România nu ar fi reale. Aceste denigrări urmăresc scopul vădit de a compromite țara noastră în străinătate și de a înrăutăți bunele raporturi care există între poporul român și naționalitățile conlocuitoare.

Este lucru bine știut pentru orice om de bună credință că azi toate cele 14 culte religioase din România beneficiînd de libertățile acordate de statul nostru socialist, își desfășoară activitatea potrivit mărturisirii de credință și specificului etnic, căruia îi aparțin credincioșii.

Toate cultele au școli teologice pentru pregătirea personalului bisericesc, editează ziare și reviste bisericești, cărți religioase și de cult în limba maternă a credincioșilor lor, au case de pensii proprii, locașurile lor de închinăciune, multe fiind monumente istorice sau de artă, sînt întreținute cu importanță fonduri din bugetul statului.

Între cultele din România există o adevărată frățietate ecumenistă, raporturi de prețuire reciprocă și colaborare, beneficiînd de libertățile acordate de statul nostru socialist, în vederea întăririi păcii și a dragostei între oameni.

Pacea și bunăvoirea între oameni și între toate neamurile pămîntului o cere Mîntuitorul însuși tuturor acelor care cred în El și-l mărturisesc, dar ni le cere și calitatea noastră de cetățeni devotați ai Patriei noastre aflată în plină înflorire și dezvoltare.

Această colaborare s-a concretizat în întrunirile șefilor de culte, ținute la București, în vederea stabilirii unei atitudini comune în problemele de interes general, în trimiterea de mesaje comune

Congreselor mondiale pentru pace, în trimiterea de delegații mixte la Adunările generale ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor sau în vizite făcute altor Biserici, în Conferințele teologice interconfesionale, ținute la institutele teologice din București, Sibiu și Cluj, prin participarea reciprocă la diferitele festivități ale cultelor și altele. La înscăunarea mea ca mitropolit al Ardealului, la Sibiu, la 11 iunie 1967, am fost cinstit prin prezența tuturor șefilor de culte din Transilvania. La rîndul meu, am participat la festivitățile altor culte, la instalările conducătorilor acestora. În 1969 Institutul Teologic Protestant din Cluj mi-a făcut deosebita cinste de a-mi acorda titlul de doctor honoris causa, titlu care a fost acordat apoi și altor doi ierarhi români din Transilvania și Banat.

Împreună cu ceilalți ierarhi din Mitropoliile Ardealului și Banatului, întretinem relații frățești cu episcopul romano-catolic din Alba Iulia și cu cei protestanți din Sibiu, Cluj și Oradea.

Ori de cîte ori am făcut vizite canonice sau am sfințit biserici în parohii mixte, am fost întîmpinat nu numai de preotul nostru ortodox, ci și de preotul romano-catolic sau de pastorul reformat, unitarian sau luteran din localitatea respectivă; care au adus cuvîntul de pace și bună conviețuire al comunității lor cu credincioșii noștri. La fel, preoții mei participă la toate momentele sărbătorilor ale altor culte, în localitățile cu credincioși maghiari sau germani. În felul acesta s-a ajuns la noi la un frumos „ecumenism local”, mult apreciat de toți reprezentanții altor Biserici, care ne-au vizitat țara. Între alții, cunoscutul militant ecumenist, Dr. Lucas Vischer, declara că „la dv. s-a realizat în mic ceea ce urmărește să facă în mare Consiliul Ecumenic al Bisericilor”. În felul acesta, credincioșii ortodocși români, împreună cu credincioșii maghiari secui și germani, catolici sau protestanți, slujesc împreună marile aspirații ale poporului nostru, de pace, unitate și frățietate.

Faptele concrete prezentate aici, foarte pe scurt, înfirmă în chip categoric tezele eronate și vădit tendențioase ale unor istorici, privitoare la continuitatea noastră pe aceste meleaguri ca și reana credință a celor care denigreză realitățile de azi din țara noastră, privitoare la libertățile naționalităților conlocuitoare.

† NICOLAE

Mitropolitul Ardealului

Publicații românești de peste hotare

Gazeta noastră a semnalat în mai multe rînduri existența unui mare număr de publicații ale unor comunități ortodoxe române de peste hotare, care, în limba vechilor cazanii a moșilor și strămoșilor noștri, cu înțelepciune și demnitate duc în sînul obștei lor cuvîntul lui Dumnezeu ca și mireasma de busuioac a plaiurilor natale.

Recent ne-a sosit, din îndepărtata Americă, revista *Credința*, nr. 1—2 (ianuarie—februarie) 1978, în care, pe lîngă o seamă de informații din viața Arhiepiscopiei misionare ortodoxe române în America, de articole religioase, ca: „Puterea cuvîntului” și naționale, ca: „Deschiderea expoziției de arhitectură românească de la Wayne State University din Detroit”, I. P. S. Arhiepiscop Victorin semnează un cald articol omagial, consacrat Telegrafului Român, cu prilejul împlinirii celor 125 ani de apariție neîntreruptă.

Avînd cuvinte de prețuire pentru gazeta noastră, care a dus „mereu în casele cititorilor nădejdi în zile de cumpănă și bucurii în zilele de mîntuire și a împlinirilor celor mai bune aspirații pentru idealul binelui”, Înalt Prea Sfinția Sa scrie între altele:

„Mulți credincioși români stabiliți în America primesc din România ziarul Telegraful Român de la Sibiu.

L-au primit și-n trecut și cu ani în urmă, ca și primii imigranți români care au venit acum 60, 70, 80 de ani în urmă, să se stabilească în Statele Unite ale Americii sau în Canada. Aceeași publicație, același titlu, aceeași limbă „dulce” românească îi făceau să se simtă și aici acasă. Și n-am greși dacă am crede că tot de la Telegraful Român s-au inspirat și editorii primelor publicații românești din America. Sub un alt titlu, aceleași gînduri și sentimente religioase și românești erau împărtășite în scris tuturor românilor care-i apropiu, îi uneau sufletește ori la cît de mare distanță se aflau truștele unii de alții.

Dar Telegraful Român s-a tipărit și mai înainte de cei 70, 80 de ani, cu mulți ani mai înainte, a trecut pragul unui secol și a ajuns la 125 de ani de la data de cînd Mitropolitul Ardealului Andrei Șaguna i-a dat ființa. În istoria Românilor și mai

ales în istoria Sibiului și a Transilvaniei, în cei 125 de ani trecuți, Telegraful a scris în coloanele sale multe noutăți. Multe sentimente și aspirații religioase și naționale pentru libertatea credinței, libertatea națională a românilor din vremea stăpînirii austro-ungare și multe bucurii ale biruințelor și realizărilor idealurilor naționale și bisericești. Marea Unire de la 1 Decembrie, unirea Țării și neamului românesc, precum și unitatea bisericească a tuturor credincioșilor români.”

După ce arată că „Telegraful Român” este citit nu numai de credincioși români din România, ci și de mulți români „de pe întreg globul pămîntesc unde se întîlnește graiul românesc”, I. P. S. Arhiepiscop Victorin își încheie articolul cu următoarele cuvinte:

„Cu frățescă sărbătorire și bună urare de longevitate binecuvîntată a Telegrafului Român, a editorilor, colaboratorilor și cititorilor, ne încredințăm frățește ajutorului lui Dumnezeu.”

Din Suedia ne-a sosit nr. 3—4 (31 decembrie) 1977 al minunatei reviste *Candela*, făclie mereu aprinsă pentru românii din această țară nordică și, desigur, și din alte părți. Revista se deschide cu articolul:

„Unitatea de credință și simțire românească”, semnat de P. F. Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în care Întîistătătorul Bisericii noastre transmite urarea de părinte sufletesc pentru românii care trăiesc pe alte meleaguri, cu prilejul Noului an 1978, din care încreștăm gînduri ca acestea:

„Conștiința noastră de frați întru credința ortodoxă și de fii ai aceluiași neam ne atrage pe unul către altul și dă viață comuniunii noastre, menținînd vii legăturile dintre noi.

Cu ochii ațintiți către starea de acum a unora din parohiile românești și ortodoxe de peste hotare, mă întorc cu gîndul înapoi, glăsuînd împreună cu Sf. Apostol Pavel: „Vă îndemn, fraților, în numele Domnului nostru Iisus Hristos să grați aceleași cu toții și să nu fie între voi dezbinări, ci să fiți clădiți în același cuget și în aceeași gîndire” (I Cor. 1, 10).

(Continuare în pag. a 4-a)

Fapte semnificative premergătoare Unirii din 1918

din localitatea Scorei — Făgăraș

(Urmare din pag. a 2-a)

Sărata, trec munții prin „vama cucului” în România, fie în căutarea de lucru, fie pentru a scăpa de înăsprirea condițiilor social-politice, fie pentru a scăpa de obligația de a servi într-o armată străină de interesele neamului său.

Legăturile cu cei rămași acasă se mențin permanent tot prin „vama cucului”.

Tricolorul românesc purtat de revoluționarii de la 1848, tricolorul înfipt în 1877 pe parapetul redutelor de la Grivița și Plevna, pentru cucerirea Independenței, devine simbolul Unității întregului popor într-o singură țară.

În iunie 1911, tinerii din Scorei, Vulcu Ion, Ciungu Ion, Ciungu I. Năcuță, Hampu Ion, la îndemnul lui Murărescu Toma, Ion David, Marcu Dionisie — primar —, Comșa Ion — notar —, înaltă tricolorul românesc pe cel mai înalt brad din mijlocul satului. Spre a împiedica urcarea, toate crengile bradului au fost tăiate la coborîre. Dimineața, la vederea tricolorului, care filfia în adierea vîntului, sute de oameni din satele vecine s-au strîns la fața locului îmbrăcați în frumoase costume naționale, spre a sărbători evenimentul alături de scoreeni. Cînd „jandarmii cu pene” au încercat să urce în brad, au fost atacați din toate părțile cu pietre de către femei, copii și tineri. Autoritățile au fost silit să aducă un escadron de husari de la Turnu Roșu, care a cantonat în Scorei 3 săptămîni pentru „restabilirea ordinii”. Tineri și bătrîni, femei și copii au fost bătuiți și schingiuiți pentru a denunța pe făptași. Spre a scăpa de pedeapsă, tinerii Hampu Ion, Ciungu I. Năcuță, Vulcu Ion, își părăsesc familiile trecînd munții în România. La fel procedează și primarul satului, Marcu Dionisie, care scapă de arestare sărînd pe geam. Notarul Comșa Ion este mutat disciplinar într-o localitate departe de Scorei. Represiunea nu a putut șterge entuziasmul patriotic, care a cuprins inimile scoreenilor.

La vestea intrării României în război, tînărul Ciungu Victor dezertează din armata austro-ungară și parcurge distanța dintre Cluj—Sibiu călărînd noaptea pe caii găsiți pe cîmp la pășune. De la Sibiu spre Scorei, la trecerea podului peste Olt, este oprit de sentinela chiar la mijlocul podului. Folosește unica soluție de salvare, aruncîndu-se în apele involburate ale Oltului. Scăpat cu viață, se prezintă la Comandantul armatei române, punîndu-se în slujba acestuia, conducînd ca ghid unitățile române pe sub poalele munților Negoii, Tunsu și Tolfă, după care coboară pe Calea Scoreiului, în spatele armatei inamice, contribuind prin fapta sa de adevărat erou la victoria armatelor române pe frontul Porumbacu de Sus—Sărata—Scorei.

În fruntea armatelor române se afla și sublocotenentul Victor Balea, originar din satul Sărata, ai cărui părinți au trecut în România după cîștigarea independenței. Ajuns ofițer în armata română, în septembrie 1916, Victor Balea se afla în fața celei mai frumoase perspective ce poate fi oferită unui ostaș: eliberarea satului său natal. Cuprins de emoție, eroul sublocotenent Victor Balea se adresează ostașilor cu cuvintele: „Înainte băieți, nu vă temeți că ajungem în satul meu.” În înclăștarea ultimei ofensive, cade răpus de un glonte inamic, la numai 300 m de satul său natal. Pe monumentul ridicat în cinstea eroului sînt săpate în piatră ultimele lui cuvinte: „Înainte, băieți, nu vă temeți, că ajungem în satul meu!”

În toiul luptelor continuau să funcționeze firele telefonice de legătură dintre comandantul armatei austro-ungare, instalat în școala din Scorei, și unitățile de luptă de pe frontul Porumbacu de Sus—Sărata. Este meritul învățătorului Streza Iosif, care în momentul acela critic a interceptat și tăiat firele telefonice. De înaltă conștiință națională au dat dovadă și scoreenii Halmaghi Traian, Streza Ion-Vulcu, Bica Gheorghe și alții aflați pe frontul din Italia, care, la vestea intrării României în război, au dezertat din armata austro-ungară, trecînd la frații italieni.

Tot în anul 1916, înainte ca armatele române să ajungă în Scorei, preotul Ioan David pleacă pe ascuns în satul deja eliberat Racovița, unde împreună cu alți preoți oficiază un „Te-Deum” în cinstea armatei române. La întoarcere este denunțat. Autoritățile maghiare îl arestează, condamnîndu-l la închisoare. Fiu al lui Ioan și Sinefta,

din Scorei, Ioan David a fost crescut în spiritul dreptății și al dragostei față de neamul din care făcea parte. A făcut studii liceale și teologice. În 1911 este unul din inițiatorii ridicării drapelului românesc în bradul din mijlocul satului și prin autoritatea ce o deținea a contribuit la retragerea escadronului de husari aduși pentru reprimarea populației. Ca urmare a denunțului a fost ridicat din mijlocul familiei și al sătenilor săi și închis la Seghedin și apoi la Tîrgu Mureș, unde petrece ani grei de temniță, îndurînd chinurile și umilințele închisorii, cu speranța în ziua eliberării sale și a neamului său.

Clipa eliberării în care a sperat și a avut atîta încredere a sosit în toamna anului 1918, cînd „Imperiul cu două capete” se destramă pentru totdeauna aducînd eliberarea națiunilor înrobite.

Nu i-a fost dat părintelui Ioan David să trăiască bucuria acestui eveniment suprem al vieții sale: Unirea tuturor românilor într-un singur stat. Cu cîteva zile înainte ca vîntul eliberării să ajungă la Tîrgu Mureș, autoritățile comit o crimă odioasă: părintele David a fost otrăvit! Astfel s-a stins omul care a pus în viață dragostea față de neamul său mai presus de orice, dîndu-și viața ca un adevărat mucenic al neamului românesc pe altarul independenței și unității noastre naționale.

„Ne mîndrim cu toți cei care au știut să țină sus steagul luptei pentru neam, pentru independență, cu toți cei care au luptat pentru ca poporul român să fie stăpîn pe destinele sale”, spunea Președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu.

În preajma celei de a 60 aniversări a Unirii cinstim cu adîncă emoție și aceste fapte de eroism ale scoreenilor, fapte care depășesc caracterul local înscriindu-se ca o contribuție istorică deosebită în lupta pentru unitatea și independența poporului român.

Prof. Gavril Popa

Publicații românești de peste hotare

(Urmare din pag. a 3-a)

Pe parcursul celor 106 p., revista mai cuprinde Pastorală de Crăciun adresată de P. F. Părinte Patriarh Iustin credincioșilor români de peste hotare, Pastorală de Crăciun adresată credincioșilor români din Europa Centrală și Occidentală de P. S. Episcop Lucian Făgărașanul, cu sediul la Paris, precum și alte interesante materiale cu conținut religios și național, ca și o seamă de relatări din viața Bisericii ortodoxe române din Suedia, unde viețuiesc românii ortodocși cu dragoste de Legea noastră străbună și Patria lor de obîrșie.

De la Ierusalim s-a primit nr. 11—12 (noiembrie—decembrie) 1977 al revistei *Învierea*, condusă de P. Cuv. arhim. Dr. Vasile Costin, din care încreștam articole cu conținut bisericesc: Nașterea Domnului, Domnul Iisus, călauza vieții noastre, Cuviosul Ioan Damaschin, Biserica păstorilor din Betleem ș. a., și cu conținut național-patriotic: File de istorie — 59 ani de la Unirea Transilvaniei cu România, La aniversarea Republicii, Făuritori de limbă și cultură ș. a.

Tînăra unitate parohială „Sf. Nicolae”, Offenbach—Frankfurt am Main (R. F. Germania), ne-a trimis nr. 1 (ianuarie—martie) 1978 al buletinului său: *Viața creștină*, care cuprinde: Unitate de credință și simțire românească, semnat de P. F. Patriarh Iustin, Viața și credința, semnat de P. S. Episcop Lucian Făgărașanul, precum și alte articole, ca: Alexandru Ioan Cuza, Hora Unirii, Cojoacele Babei Dochii, ca și o seamă de materiale legate de viața parohiei Sf. Nicolae din Offenbach, condusă de P. C. pr. icon. stavr. Tudor Alexandru.

Gazeta noastră urează acestor publicații și, desigur, celorlalte ce se tipăresc pe alte meleaguri în graiul românesc, mult spor în vestirea Evangheliei păcii, a dragostei între oameni și popoare, ca și a dragostei față de plaiurile străbune, față de minunatele valori ale vrednicului nostru popor român.

R.

SINAXAR

Sfîntul IUSTIN Martirul și Filosoful

Calendarul nostru creștin ortodox pomenește în prima zi a lunii iunie pe Sf. Iustin Martirul și Filosoful, unul dintre cei mai mari apărători (apologeti) ai dreptei credințe și cel dintîi Sf. Părinte bisericesc care a scris numeroase lucrări de importanță fundamentală.

Născut pe la începutul secolului II, în Flavia-Neapolis (azi Nablus), primește o deosebită educație filozofică. Dar cu cît se adîncea în această filozofie, constata că nu se apropia de adevărul, spre care se simțea tot mai puternic atras, cum mărturisește în Prologul cărții sale *Dialogul cu iudeul Trifon*. Peregrinează pe la stoici, pitagorei și platonici pînă ce întîlnește, într-o seară liniștită, pe cînd se plimba pe malul mării, un înțelept bătrîn care-l îndeamnă să citească pe profeți. Studiarea și aprofundarea profețiilor îl face pe Sf. Iustin să se convertească la creștinism, pe care l-a primit ca „singura filozofie sigură și folositoare”. „În felul acesta și pentru acestea sînt filozof” — mărturisește el.

A înțeles totodată, încă din clipa convertirii, că creștinismul este jertfă, slujire — Sf. Iustin punîndu-și viața în treagă în slujba propovăduirii adevărurilor mîntuitoare ale Sf. Evangheliei și în apărarea lor.

La Roma, unde își petrece restul vieții pămîntești, paralel cu lucrarea apologetică, misionară și de scriitor bisericesc, desfășoară și o bogată activitate pedagogică, înființînd o școală unde predă doctrina creștină. Astfel este un deschizător de drum și în pedagogia creștină.

În urma conflictului pe care l-a avut cu filozoful cinic Crescens, pe care-l învinge într-o discuție, dar care din invidie îl denunță, Sf. Iustin, în timpul prefectului Iunius Rusticus, la 165—166, este condamnat și executat împreună cu alți creștini, mărturisind mucenicește dreapta credință. Fapt pentru care Sf. Iustin, pe lângă supranumele de Filosoful, i s-a adăugat și acela de Martirul.

„Dor nestăvilit după cunoașterea adevărului, zbcucium neobosit pentru dobîndirea lui, dispoziție nestrămutată pentru propovăduirea și apărarea lui — din clipa în care l-a găsit — și moartea martirică pentru mărturisirea lui, iată punctele cardinale ale vieții Sf. Iustin Martirul și Filosoful, una din figurile cele mai proeminente ale Bisericii creștine din secolul II” — scrie pr. D. Fecioru în Prefața la traducerea cărții *Dialogul cu Iudeul Trifon*, București, 1941, p. 7).

Opera Sf. Iustin este bogată, nu numai cantitativ, ci și calitativ, fiind un autor prolific și profund în același timp. Nu ni s-au păstrat decît trei lucrări apologetice: *Apologia I*, *Apologia II* și *Dialogul cu Iudeul Trifon*.

Cuvîntul „apologie” înseamnă „apărare”; iar apologetii sînt apărătorii creștinismului în fața acuzațiilor defăimătoare aduse de păgîni și a persecuțiilor sîngeroase purtate de împărații romani. Sf. Iustin se remarcă ca unul din cei mai proeminenți apologeti, trăind într-o perioadă grea pentru Biserica creștină, cînd creștinismul avea de înfruntat fanatismul păgîn, legislația imperială contrară, atacurile calomnioase ale scriitorilor păgîni și încă alte intrigi.

Dialogul cu Iudeul Trifon este scris la Efes, în urma discuțiilor contradictorii pe care le-a avut cu vestitul iudeu al timpului, Trifon. Această discuție este consemnată pentru oarecare Marcus Pompeius. Lucrarea, scrisă în formă de dialog, pune în paralel creștinismul cu religia mozaică, subliniind cu pregnanță raportul de continuitate dintre Vechiul și Noul Testament. Numai cei ce primesc Noul Legămînt, prin care se împlinesc și Vechiul Testament, vor dobîndi promisiunile Domnului, arată cu putere de convingere Sf. Iustin.

Apologiile, scrise la Roma, între 150—160, sînt adresate înalților demnitari din acel timp. Prima Apologie are drept destinatari pe Antonius Piul, pe fiii săi, senatul și poporul roman; a doua Apologie, tratînd despre credința creștină, are destinatari pe Marcu Aureliu. În aceste apologii Sf. Iustin prezintă lumii păgîne creștinismul ca cea mai superioară și adevărată religie.

Pentru înalta lor învățătură, transcriem cîteva fragmente din *Dialogul cu Iudeul Trifon*: „Cel ce iubește din toată inima și din toată puterea pe Dumnezeu, fiind plin de idei pioase nu va cinsti pe nimeni altul ca Dumnezeu... Iar cel ce iubește pe aproapele ca pe sine însuși, bunurile pe care și le-ar voi lui le va voi și aceluia; căci nimeni nu-și voiește lui cele rele. Deci, cel ce iubește pe aproapele va dori și va lucra ca să se întîmple aproapei aceleiași lucruri ca și lui însuși. Iar aproapele omului nu este nimeni altul decît ființa rațională care simte deopotrivă cu el, cu alte cuvinte omul. Astfel principiul oricărei dreptăți fiind dublu: față de Dumnezeu și față de oameni, cuvîntul spune că numai acela care iubește pe Dumnezeu din toată inima și din toată puterea lui și pe aproapele ca pe sine însuși, este cu adevărat drept.” „Noi (creștinii) ne rugăm... pentru toți oamenii, după cum am fost învățați de Hristos, Domnul nostru, să facem, de El care ne-a poruncit nouă să ne rugăm pentru vrăjmași, să iubim pe cei ce ne urăsc și să binecuvîntăm pe cei ce ne blestemă.” „Căci, după răsîgnarea Lui (Hristos), ucenicii care erau dimpreună cu El s-au împrăștiat, pînă ce a înviat din morți și i-a convins că astfel s-a profetit despre El, că avea să pătimească. Și astfel, fiind convinși și ieșind în toată lumea au învățat aceasta. De aici și noi sîntem siguri în credința și învățătura Lui, pentru că încrederea aceasta ne vine atît de la profeți, cît și de la cuviosii care s-au văzut și au fost în toată lumea, în numele celui răstîgnit.”

Lucrarea sa de propovăduire, misionară și, în special, de apărare a credinței mîntuitoare, cu fapta, cu cuvîntul spus sau scris, Sf. Iustin Martirul și Filosoful nu a încetat-o, din clipa supremă a convertirii lui. Dragostea de adevăr l-a purtat pe Sf. Iustin pe treptele cele mai înalte ale credinței — încununîndu-și viața cu cunună nevestejită prin mărturisirea mucenicească Mîntuitorului Hristos: Calea, Adevărul și Viața.

Pentru acestea Sf. Biserica l-a rînduit între sfinții ei, care poartă, rugîndu-ne lor și cinstindu-i, rugăciunile noastre spre Tatăl cel ceresc.

C. Todeasă